

فهرست

دین و زندگی دهم

درس‌نامه	تست	درس‌نامه	تست
درس اول هدف زندگی	۸	۱۷	۱۷
درس دوم پر پرواز	۲۴	۳۱	۳۱
درس سوم خود حقیقی	۴۲	۴۵	۴۵
درس چهارم پنجره‌ای به روشنایی	۴۹	۵۵	۵۵
درس پنجم آینده روشن	۶۳	۷۱	۷۱
درس ششم منزلگاه بعد	۸۲	۸۷	۸۷
درس هفتم واقعه بزرگ	۹۴	۹۹	۹۹
درس هشتم فرجام کار	۱۰۶	۱۱۳	۱۱۳
درس نهم آهنگ سفر	۱۲۱	۱۲۸	۱۲۸
درس دهم اعتماد بر او	۱۳۴	۱۳۸	۱۳۸
درس یازدهم دوستی با خدا	۱۴۳	۱۴۹	۱۴۹
درس دوازدهم یاری از نماز و روزه	۱۵۸	۱۶۶	۱۶۶
درس سیزدهم فضیلت آراستگی	۱۷۴	۱۷۸	۱۷۸
درس چهاردهم زیبایی پوشیدگی	۱۸۴	۱۸۸	۱۸۸
دین و زندگی یازدهم			
بخش اول تفکر و اندیشه	۱۹۵		
درس اول هدایت الهی	۱۹۷	۲۰۵	۲۰۵
درس دوم تداوم هدایت	۲۱۴	۲۲۰	۲۲۰
درس سوم آخرین پیامبر	۲۲۷	۲۳۲	۲۳۲
درس چهارم معجزه جاویدان	۲۳۸	۲۴۵	۲۴۵
درس پنجم مسئولیت‌های پیامبر ﷺ	۲۵۳	۲۶۱	۲۶۱
درس ششم پیشوای اسوه	۲۷۲	۲۷۹	۲۷۹
درس هفتم امامت، تداوم رسالت	۲۸۴	۲۹۳	۲۹۳
درس هشتم جان و جانشین پیامبر ﷺ	۳۰۴	۳۰۹	۳۰۹
درس نهم وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، پس از رحلت رسول خدا ﷺ	۳۱۵	۳۲۰	۳۲۰
درس دهم احیای ارزش‌های راستین	۳۲۸	۳۳۲	۳۳۲

درس‌نامه	تست	درس‌نامه	تست
درس یازدهم جهاد در راستای ولایت ظاهری	۳۳۸	۳۴۴	۳۴۴
درس دوازدهم عصر غیبت امام زمان <small>عجل الله تعالی فرجه الکریم</small>	۳۵۰	۳۵۳	۳۵۳
درس سیزدهم در انتظار ظهور	۳۵۸	۳۶۵	۳۶۵
درس چهاردهم مرجعیت و ولایت فقیه	۳۷۳	۳۷۸	۳۷۸
درس پانزدهم رهبری و مردم	۳۸۵	۳۹۱	۳۹۱
بخش دوم در مسیر	۳۹۶		
درس شانزدهم عزت نفس	۳۹۷	۴۰۳	۴۰۳
درس هفدهم زمینه‌های پیوند	۴۱۰	۴۱۴	۴۱۴
درس هجدهم پیوند مقدس	۴۲۱	۴۲۴	۴۲۴
دین و زندگی دوازدهم			
بخش اول تفکر و اندیشه	۴۲۹		
درس اول هستی‌بخش	۴۳۰	۴۳۸	۴۳۸
درس دوم یگانه بی‌همتا	۴۴۷	۴۵۸	۴۵۸
درس سوم توحید و سبک زندگی	۴۶۶	۴۷۴	۴۷۴
درس چهارم فقط برای تو	۴۸۲	۴۹۱	۴۹۱
درس پنجم قدرت پرواز	۴۹۹	۵۰۷	۵۰۷
درس ششم سنت‌های خداوند در زندگی	۵۱۵	۵۲۷	۵۲۷
بخش دوم در مسیر	۵۳۷		
درس هفتم در گرو کار خویش	۵۳۸	۵۴۷	۵۴۷
درس هشتم بازگشت	۵۵۲	۵۶۰	۵۶۰
درس نهم زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی	۵۶۷	۵۷۵	۵۷۵
درس دهم پایه‌های استوار	۵۸۲	۵۹۱	۵۹۱
درس یازدهم عصر شکوفایی	۵۹۹	۶۰۵	۶۰۵
درس دوازدهم نگاهی به تمدن جدید	۶۱۰	۶۱۴	۶۱۴
درس سیزدهم مسئولیت بزرگ ما	۶۱۹	۶۲۹	۶۲۹
پاسخ‌نامه کلیدی	۶۳۶		

درگرو کار خویش

هدف کلی شناختن زمینه‌های گناه و آثار گناه در زندگی انسان

مفاهیم اصلی

اختیار عامل سعادت یا شقاوت

زمینه‌های گناه

ایمان، سدی محکم در برابر گناه

گناهان صغیره و کبیره

لزوم کتمان گناه

سؤال اصلی درس

اما یک سؤال اساسی در رابطه میان انسان و عمل او وجود دارد که لازم است به طور جدی درباره آن بیندیشیم و ببینیم که قرآن کریم و پیشوایان دین درباره آن، چه رهنمودی به ما داده‌اند. آن سؤال اساسی این است که: عمل انسان چه نقشی در ساختن شخصیت او دارد؟

۱- توضیح

اعمال انسان یک جنبه ظاهری دارند که بعد از عمل از بین می‌رود و یک جنبه باطنی که حقیقت عمل بوده و در روح او باقی می‌ماند. سؤال اصلی این درس درباره تأثیر جنبه باطنی عمل است.

۲- نکته ترکیبی (۱)

(درس ۸ - دهم) جنبه باطنی عمل هرگز از بین نمی‌رود و در جهان آخرت به صورت زشت یا زیبا، لذت‌بخش یا دردآور مجسم می‌شود و انسان باطن اعمال خود را می‌بیند.

۳- نکته ترکیبی (۲)

(درس ۶ - دوازدهم) تأثیر اعمال انسان در زندگی او، یکی از سنت‌های الهی است که حدیث «من یموت بالذنوب اکثر ممّن یموت بالأجال و من یعیش بالاحسان اکثر ممّن یعیش بالاعمار» و آیه ﴿و لو أنّ اهل القرى آمنوا و اتّقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء و الارض و لکن کذبوا فاخذناهم بما كانوا یکسبون﴾ به این سنت الهی اشاره دارد.

اختیار عامل سعادت یا شقاوت

تبیین نقش انسان در سعادت یا شقاوت وی

درباره ارزشمندی قدرت اختیار بارها توضیح داده شده است که انسان به کمک همین ویژگی می‌تواند مراحل کمال را یکی پس از دیگری ببیماید و به تعبیر سعدی:

بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت
به در آی تا ببینی طیران آدمیت

رسد آدمی به جایی که به‌جز خدا نبیند
طیران مرغ دیدی تو ز پابند شهوت

بیت اول می‌گوید: انسان به مرتبه‌ای می‌رسد که چیزی جز خدا را نمی‌بیند، پس نگاه کن که جایگاه آدمی تا چه حد رفیع است. بیت دوم می‌گوید: دیدی که پرنده هم پر گرفت و پرواز کرد. تو هم خود را از بند شهوات رها کن تا شاهد اوج گرفتن انسانیت باشی. هر دو بیت به نقش اختیار انسان در تعیین سرنوشت خود اشاره دارد. ارتباط مفهومی: بیت دوم با آیه: ﴿قد افلح من رگاها﴾ ارتباط دارد و هر دو بیان می‌کند رستگاری با پاکی از گناهان میسر است.

نکته ترکیبی (۱): (درس ۱ - دوازدهم) بیت اول با ابیات و حدیث زیر هم مفهوم است:

به صحرا بنگرم صحرا تو بینم به دریا بنگرم دریا تو بینم
به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم

امام علی علیه السلام: «ما رأیت شیئاً آلاً و رأیت الله قبله و بعده و معه»

نکته ترکیبی (۲): (درس ۴ - دوازدهم) بیت دوم با آیه: ﴿الم اعهد اليكم يا بني آدم ان لا تعبدوا الشيطان انه لكم عدو مبين و ان اعبدونى هذا صراط مستقيم﴾ ارتباط دارد و هر دو به بندگی خدا و دوری از گناه و بندگی شیطان اشاره دارد تا انسان قدم در راه راست و مسیر سعادت بگذارد.

همچنین بیت دوم با بیت زیر نیز هم مفهوم است:

بندگی کن تا که سلطانت کنند تن رها کن تا همه جانست کنند

یکی از نتایج اخلاص، دریافت پادشاهی و صف‌نشینی است. یکی از این پادشاه‌ها، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به خداست که از راه بندگی خالصانه خدا به دست می‌آید.

- انسان همان‌طور که با قدرت اختیار خود می‌تواند راه کمال را طی کند، با همین توانایی می‌تواند در مسیر شقاوت پیش رود و هلاکت خود را رقم بزند.
- عواملی همچون شیطان، شرایط فرهنگی و اجتماعی، دوستان، رسانه‌ها و هر عامل دیگر فقط در حد وسوسه و تحریک نقش دارند و این، خود انسان است که سرنوشت شقاوت‌بار خود را رقم می‌زند و آینده خود را تباہ می‌سازد. پس انسان گناه‌کار در گرو عمل خویش است.

۱- توضیح

این بخش درصدد است تا این نکته را گوشزد کند که مسئول سرنوشت انسان و رقم‌زدن سعادت وی، فقط خود انسان است و عواملی چون محیط، دوستان و ... فقط در حد یک محرک نقش ایفا می‌کنند. پس علت اصلی گناه خود انسان است.

۲- رابطه علت و معلول

از کلمه «پس» می‌فهمیم که: اصلی‌بودن نقش انسان در رقم‌زدن سرنوشت خود: علت و در گرو عمل خویش‌بودن انسان: معلول و نتیجه آن است.

۳- نکته ترکیبی (۱)

(درس ۲ - دهم) خداوند، ما را صاحب اراده و اختیار آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد؛ سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا با استفاده از عقل و اختیار خویش راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم. آیه: ﴿انا هدیناه السبيل اما شاکراً و اما کفوراً﴾ بیانگر قدرت اختیار انسان است.

شیطان در روز قیامت که فرصتی برای توبه نمانده است به اهل جهنم می‌گوید: «خداوند به شما وعده حق داد؛ اما من به شما وعده‌ای دادم و خلاف آن عمل کردم. البته من بر شما تسلطی نداشتم؛ فقط شما را به گناه دعوت کردم. این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید. امروز خود را سرزنش کنید نه مرا. نه من می‌توانم به شما کمکی کنم و نه شما می‌توانید مرا نجات دهید».

این سخن شیطان نشان از نقش اختیار انسان در گمراهی او دارد و بیان می‌دارد که عوامل تحریک‌کننده مانند شیطان فقط در حد وسوسه و تحریک، مؤثرند.

۴- نکته ترکیبی (۲)

(درس ۵ - دوازدهم) آیات ﴿قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمى فعليها﴾ و ﴿ذلك بما قدّمت ایدیکم و ان الله لیس بظلام للعبيد﴾ بیانگر قدرت اختیار انسان هستند. این قسمت بیانگر مسئولیت‌پذیری از نشانه‌های اختیار است.

تبریر قرآن

فَاللَّهُمَّهَا فَجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا آن‌گاه [تشخیص] بدکاری و پرهیزکاری را به آن [نفس انسان] الهام کرد.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رَزَّاهَا که هر کس آن را پاک گردانید، قطعاً رستگار شد.

وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا و هر کس آن را آلوده کرد، قطعاً محروم شد.

۱- در این آیات یک بشارت وجود دارد و یک انداز، آن‌ها را مشخص کنید.

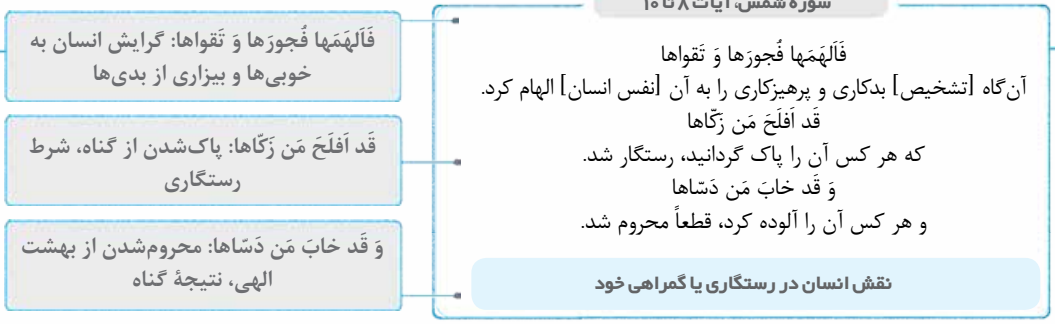
بشارت: عبارت ﴿قَدْ أَفْلَحَ﴾، این عبارت به کسانی که وجود خود را پاک می‌کنند، بشارت به رستگاری می‌دهد.

انذار: عبارت ﴿قَدْ خَابَ﴾، این عبارت به کسانی که نه‌تنها نفس خود را پاک نمی‌کنند، بلکه آن را آلوده می‌کنند، به محروم‌شدن از رستگاری هشدار و انداز می‌دهد.

۲- این بشارت و انذار نشانه چه حقیقتی است؟

نشانه این حقیقت است که انسان اختیار دارد و سرنوشتش به دست خود اوست؛ زیرا وقتی بشارت و انذار انسان معنا دارد که وی اختیار آن را داشته باشد که بین مسیر درست و نادرست دست به انتخاب بزند. اگر انسان اختیار انتخاب مسیر را نداشته باشد، دیگر معنا ندارد که او را نسبت به انتخاب نادرست، انذار و نسبت به انتخاب صحیح بشارت دهیم.

سوره شمس، آیات ۸ تا ۱۰

- ۱- **فَالهَمَهَا فُجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا:** خداوند توانایی شناخت بدی‌ها و دوری از آن‌ها را به انسان عطا کرده است. تقوا به معنی نگاه داشتن خود از گناهان است. انسان بدی‌ها را می‌شناسد و تقوای ابتدایی برای دور شدن از گناهان را نیز دارد.
- ۲- **قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا:** خداوند پس از بیان یازده قسم در سوره مبارکه شمس، یک پیام خیلی مهم را ابلاغ می‌کند. او به انسان‌ها بشارت می‌دهد که در صورت انجام توبه و پاک‌شدن از گناهان، رستگار می‌شوند. پس خودسازی و تزکیه نفس راه رسیدن به فلاح و رستگاری است. این مفهوم نشان می‌دهد که رستگاری انسان در گرو اعمال خود اوست.
- ۳- **وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا:** بلافاصله پس از ابلاغ بشارت رستگاری به توبه‌کنندگان خداوند کسانی را که نفسشان را به گناهان آلوده کرده‌اند، از محرومیت از رحمت الهی و نعمت‌های بهشتی انذار می‌دهد.
- هر کس در برابر خداوند دسیسه گناه کند قطعاً از لطف او محروم می‌شود. این مفهوم نشان می‌دهد محرومیت انسان از رحمت الهی و نعمت‌های بهشت نتیجه اعمال خود اوست. با توجه به تقدم و تأخر بیان مفاهیم بشارت و انذار در آیات «۹» و «۱۰» می‌فهمیم در راه تبلیغ دین ابتدا باید از بشارت استفاده کنیم، سپس انذار.
- ۴- **رابطه علت و معلولی:** پاک‌شدن از گناهان: علت و رستگاری: نتیجه و معلول است.
- آلوده‌شدن به معاصی و گناهان: علت و محروم‌شدن از نعمت‌های بهشتی: نتیجه و معلول است.
- ۵- **نکته ترکیبی (۱):** (درس ۲ - دهم) آیه ﴿وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا﴾ * فالهمها فجورها و تقواها ﴿ بیانگر گرایش انسان به خیر و نیکی از سرمایه‌های رشد اوست.
- ۶- **نکته ترکیبی (۲):** (درس ۶ - دهم) در آیه ﴿أَنَّا نَكْفُرُ وَ نَكْفُرُكَ﴾ * فرشتگان روحشان را می‌گیرند، در حالی که پاک و پاکیزه‌اند، به آن‌ها می‌گویند: سلام بر شما وارد بهشت شوید ... به رابطه میان پاکی و رستگاری اشاره شده است.
- ۷- **نکته ترکیبی (۳):** (درس ۱ - یازدهم) در آیه ﴿رَسُلًا مَبشُرِينَ وَ مَنذُرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حِجَّةٌ...﴾ * بشارت و انذار از روش‌های تبلیغ دین و ویژگی‌های انبیا بیان شده است و سپس به اختیار انسان اشاره دارد که همین مفهوم در آیات بالا نیز به چشم می‌خورد. هم‌چنین آیه ﴿أَنَّا نَكْفُرُكَ﴾ * ان الخاسرين الذين خسروا انفسهم ﴿ با آیه: ﴿قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ هم‌مفهوم است.
- ۸- **نکته ترکیبی (۴):** (درس ۵ - دوازدهم) بشارت و انذار بیان‌شده در این آیات، بیانگر حقیقت اختیار انسان و مسئولیت او در سرنوشت خویش است. این مفهوم در آیات: ﴿أَنَا هِدْيَانَا السَّبِيلِ أَمَا شَاكِرًا وَ أَمَا كَفُورًا﴾ * ﴿قَدْ جَاءَكُم بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾ و ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت إِيْدِيكُمْ وَ أَنَّا اللَّهُ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ﴾ آمده است.
- ۹- **نکته ترکیبی (۵):** (درس ۸ - دوازدهم) درباره اثر توبه در پاک‌شدن قلب انسان از گناهان پیامبر ﷺ می‌فرمایند: «التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ» و هم‌چنین حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «التَّوْبَةُ تَطَهَّرُ الْقُلُوبَ وَ تَغْسِلُ الذَّنُوبَ» این دو حدیث با عبارت ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ هم‌مفهوم‌اند.
- این مفهوم نشان می‌دهد محرومیت انسان از رحمت الهی و نعمت‌های بهشت نتیجه اعمال خود اوست.

زمینه‌های گناه

افطرت نیک‌پسندان انسان

هیچ انسانی به طور فطری به دنبال ظلم، خیانت، دروغ‌گویی، تجاوز به حقوق دیگران و سایر اموری که گناه و بدی نامیده می‌شوند، نیست؛ بلکه برعکس، انسان‌ها عدل، امانت‌داری، صداقت، عفت، پاکدامنی، حیا و اموری که عمل صالح و خلق نیکو محسوب می‌شوند را دوست دارند و می‌خواهند که دیگران هم نسبت به آنان راستگو و درست‌کردار باشند.

علت تمایل انسان به گناه

سؤال ممکن است بپرسید: پس چرا بسیاری از انسان‌ها به سوی گناه می‌روند و مرتکب گناه می‌شوند؟ در تبیین علت و چرایی حرکت انسان به سمت گناه می‌گوییم:

پاسخ خدای حکیم امیال و غرایز و گرایش‌های گوناگونی در وجود انسان قرار داده تا به وسیله آن‌ها حیات مادی و معنوی خود را سامان دهد و تکامل بخشد؛ امیال و غرایز برای حیات مادی و گرایش به خیر و نیکی برای حیات معنوی.

انحوة صحیح برخوردار و تمایلات مادی

آنچه در این میان مهم است، این است که انسان باید حد و مرز این امیال و غرایز را رعایت کند و آن‌ها را کنترل نماید. تا طغیان یک یا چند میل موجب نشود تا انسان گرایش‌های معنوی خود را به فراموشی سپرد و همه زندگی خود را صرف امیال مادی کند.

■ تمایلات مادی در انسان شبیه به جریان آب در طبیعت است. اگر آب که مایه حیات انسان و گیاهان و حیوان‌هاست، هدایت و کنترل شود و در پشت سدها و در مزارع و رودخانه‌ها به طرز صحیحی استفاده گردد، موجب آبادانی می‌شود؛ اما اگر همین آب کنترل نشود و به صورت سیل و سیلاب جاری شود، تخریب و ویرانی به بار می‌آورد. بنابراین، اگر امیال مادی انسان کنترل نشود، این امیال سر به طغیان برداشته و انسان مرتکب گناه می‌شود.

مثال یکی از قوای وجودی ما قوه غضب است. خداوند این قوه را در انسان قرار داده تا در مواقع خطر از خود دفاع کند و با متجاوزان مقابله نماید. اما اگر کسی حد و مرز این میل را رعایت نکند و مردمان دیگر را زیر سلطه و قدرت خود قرار دهد و اموال آنان را به چنگ آورد، از همین قوه سوءاستفاده کرده و مرتکب گناه شده است. ظالمین و متجاوزان به حقوق مردم در جهان، کسانی هستند که از این قوه استفاده نادرست کرده‌اند.

چه عواملی امروزه سبب می‌شوند تمایلات مادی ما تحریک شوند و از حد اعتدال خارج گردند؟ آن‌ها را شناسایی کرده و نام ببرید.
در این‌جا منظور از عوامل، صرفاً عوامل محیطی است؛ مثلاً دیدن فیلم‌های خشونت‌آمیز می‌تواند قوه غضب ما را تحریک و از حد اعتدال خارج کند. دوستان و رفیقان نامناسب می‌تواند باعث خروج انسان از حد اعتدال شود. حضور در مجالس نامناسب و گناه‌آلود، حضور در گروه‌ها و کانال‌های نامناسب در فضای مجازی و مواردی، مانند آن همگی می‌توانند در تحریک تمایلات مادی ما تأثیرگذار باشند.

۱- توضیح

فطرت انسان به نیکی‌ها گرایش دارد و از بدی‌ها بیزار است، اما اگر انسان تمایلات مادی‌اش را کنترل نکند، به سمت بدی‌ها و گناهان خواهد رفت.

۲- رابطه علت و معلولی

حکمت خداوند: علت و وجود امیال و غرایز و گرایش‌های گوناگون در انسان: معلول و نتیجه است.
وجود امیال و غرایز و گرایش‌های گوناگون: علت و سامان‌دادن به حیات مادی و معنوی و تکامل آن: معلول و نتیجه است.

۳- ارتباط مفهومی

گرایش انسان به خیر و نیکی پیام عبارت قرآنی ﴿فَالْهَمُّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ است.

۴- نکته ترکیبی

(درس ۱۶ - یازدهم) تمایلات دانی لازمه زندگی دنیا هستند و در ذات خود بد نیستند. آن‌گاه این تمایلات بد می‌شوند که آن‌ها را اصل و اساس زندگی‌مان قرار دهیم. حد و مرز تمایلات دانی را خداوند می‌داند و با احکام خود، چگونگی بهره‌مندی از آن‌ها را مشخص کرده است. از این‌رو هر انسانی در درون خود با دو دعوت روبه‌روست: دعوت عقل و وجدان یا نفس لوامه و دعوت هوی و هوس و نفس اماره.

پاسخ به یک پرسش

سؤال ممکن است بپرسید با توجه به این سخن که انسان از هر چیزی منع شود، نسبت به آن حریص‌تر می‌شود، آیا محدود کردن تمایلات مادی انسان توسط احکام الهی، سبب حریص‌تر شدن انسان و طغیان آن میل نمی‌شود؟

پاسخ ■ اولاً؛ احکام الهی، انسان را از توجه به امیال مادی منع نمی‌کند، بلکه توصیه به استفاده معتدل از آن‌ها می‌نماید.

ثانیاً؛ انسان به چیزی حرص می‌ورزد که نسبت به آن تحریک شود. انسان‌ها در زندگی اجتماعی خود از بسیاری از امور منع شده‌اند، اما هرگز نسبت به آن حریص‌تر نمی‌شوند.

مثال در و دیوار منازل شخصی مردم، دیگران را از ورود بدون اجازه به آن منع می‌کند، اما وقتی انسان از کوچه و خیابان گذر می‌کند، نه تنها نسبت به این منع هیچ حرصی ندارد، بلکه آن را پسندیده و لازمه زندگی اجتماعی می‌داند.

بنابراین حریص شدن انسان نسبت به برخی امیال مانند میل جنسی نه به خاطر محدود کردن آن، بلکه به خاطر تحریک انسان‌ها توسط برخی رسانه‌ها، فیلم‌ها، پوشش نامناسب برخی افراد و ... است.

■ ثالثاً؛ برخی افراد منافع و تجارتشان در گسترش و افراط در تمایلات مادی است و به دنبال حریص‌تر شدن مردم هستند: ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ (۲۷ نساء)

این افراد شهوتران به استفاده متعادل از تمایلات نام منع می‌گذارند تا این‌گونه القا کنند که دین اسلام، انسان‌ها را از توجه به امیال و غرایز مادی منع کرده است.

۱- توضیح

اسلام دین اعتدال و استفاده صحیح از نعمت‌های دنیا است. اما برخی این اعتدال را به منع کامل تعبیر می‌کنند و این‌گونه انسان‌ها

را به سمت گناهان حریص‌تر می‌کنند. انسان روحی بی‌نهایت طلب دارد و اگر او را در مسیر مادیات رها کنیم، عطش او بیشتر می‌شود و آن‌جاست که دچار شقاوت می‌گردد.

۲- نکته ترکیبی

(درس ۹ - دوازدهم) از آن جا که خداوند نصیحت‌گر حقیقی مردم و خواهان سعادت آنان است، به منظور پیشگیری از خطرات، هشدارهایی داده است تا مردم، قبل از گرفتار شدن، آن را بشناسند و از آن دوری کنند. اما کسانی که از گسترش این خطرات نفع می‌برند به ما می‌گویند چرا در اسلام این قدر منع کردن و حرام کردن رایج

است؟ در حالی که می‌دانیم چنین چنین نیست. مثلاً اسلام صدها نوع ورزش و بازی را حلال می‌شمارد و فقط ورزشی را که همراه با قمار باشد، بد می‌شمارد و منع می‌کند، زیرا خداوند به ضررهای یک عمل نگاه می‌کند، نه دوست داشتن یا نداشتن مردم: «و بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است و بسا چیزی را دوست می‌دارید و آن برای شما بد است و خدا می‌داند و شما نمی‌دانید».

سوره نساء، آیه ۲۷

يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ
و کسانی که از شهوات پیروی می‌کنند، می‌خواهند
أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا
شما به انحراف بزرگی دچار شوید.

هدف شهوترانان از گسترش گناهان

یرید الذین يتبعون الشهوات ان تمیلوا میلا
عظیما: اشاعه گناهان، خواسته هوسرانان

- ۱- **يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا:** خواسته هوسرانان این است که انسان‌های دیگر را مانند خود کنند و به هوسرانی بکشاند. پس هدف هوسبازان از اشاعه و گسترش معاصی در جامعه این است که سایرین با آن‌ها همراه شوند و رفیق راهشان باشند. دیدگاه اسلام پیرامون مسائل جنسی یک دیدگاه اعتدالی است، راهی که در آن افراط و تفریط معنا ندارد و استفاده صحیح و کافی مدنظر است، اما هوسبازان نه تنها خودشان به افراط کشیده شده‌اند، بلکه می‌خواهند این افراط را در جامعه گسترش دهند و آن را عادی جلوه دهند.
- ۲- **نکته ترکیبی:** (درس ۹ - دوازدهم) در آیه «و لا تقربوا الزنی اینه کان فاحشه و ساء سبیلاً» خداوند انسان‌ها را از هوس‌بازی و افراط در مسائل جنسی منع کرده است.

ایمان، پشتوانه‌ای محکم برای دوری از گناه

از زمینه ساز ارتکاب انسان به گناه

همان‌طور که توضیح داده شد، انسان به طور فطری گناه را دوست ندارد و فضیلت و خیر را می‌خواهد. اما این مسئله سبب دوری از گناه نمی‌شود، زیرا چنان‌که گفته شد، عوامل تحریکی ممکن است زمینه توجه بیش از حد انسان به تمایلات حیوانی شود و برای رسیدن به آن تمایلات مرتکب گناه گردد.

تأثیر ایمان در دوری از گناه

بنابراین ما نیازمند یک پشتوانه محکم برای دوری از گناه هستیم و این پشتوانه محکم چیزی جز ایمان به خداوند نیست. ایمان به خداوند از چند جهت پشتوانه دوری از گناه است:

- انسان مؤمن می‌داند که خداوند ناظر کارهای اوست. از این رو حیا می‌کند که در پیشگاه او مرتکب گناه شود. در صورتی که گناهی هم از او سرزند از خداوند شرم‌منده می‌شود و توبه می‌کند.
- انسان مؤمن می‌داند که خداوند انسان را بیهوده نیافریده و نسبت به اعمال وی بی‌تفاوت نیست. در روز حساب، به نیکوکاران پاداش می‌دهد و بدکاران را مجازات می‌کند. توجه به این مسئله باعث می‌شود فرد مؤمن سعی در دوری از گناه داشته باشد.
- انسان مؤمن در سرگردانی قرار ندارد. خداوند او را راهنمایی کرده و مشخص نموده که چه کارهایی گناه و حرام و چه کارهایی واجب است. او با اعتماد و اطمینان به دستورات الهی عمل می‌کند و به سوی سعادت و رستگاری پیش می‌رود.

۱- توضیح

این مطلب که انسان به طور فطری گناه را دوست ندارد، نباید موجب این تلقی شود که انسان حتی اگر به دین هم معتقد نباشد، نیازی به دین نیست. انسان اگرچه فطرتاً از گناه بیزار است، اما گناه چنان گناه او را وسوسه می‌کند و محرک‌ها زیاد می‌شوند که ندای فطرت خود را فراموش می‌کند. در این‌جا نیاز به پشتوانه محکمی است که به کمک فطرت آید و او را از غفلت و فروافتادن در گناه نجات دهد. آن پشتوانه محکم ایمان است.

ایمان از سه جهت موجب دوری از گناه است:

- خداوند را ناظر بر اعمال خود می‌بیند.
- اعتقاد به روز معاد و نظام پاداش و جزا دارد.

۳) با عمل به احکام الهی که از طریق پیامبران به او رسیده و انجام واجبات و ترک محرمات به سوی سعادت گام برمی‌دارد.

۲- نکته ترکیبی (۱)

(درس ۵ - دهم) با توجه به آیه: ﴿إِنَّمَا جَعَلْنَا الْإِيمَانَ سَهْلًا وَأَجْعَلُ الْإِيمَانَ كَالْفَجَارِ﴾ انسان مؤمن می‌داند که میان نیکوکاران و بدکاران در روز رستاخیز تفاوت وجود دارد.

۳- نکته ترکیبی (۲)

(درس ۹ - دوازدهم) با توجه به آیه: ﴿إِنَّمَا جَعَلْنَا الْإِيمَانَ سَهْلًا وَأَجْعَلُ الْإِيمَانَ كَالْفَجَارِ﴾ انسان مؤمن می‌داند که تنها با زندگی بر پایه تقوا و خشنودی خدا می‌تواند به سعادت برسد.

سوره مؤمنون، آیات ۱ تا ۱۱

به راستی که مؤمنان پیروز و رستگارند: وعده پیروزی و رستگاری به مؤمنان

همانان که در نمازشان خاشع و فروتن‌اند ...: ویژگی‌های اهل ایمان

اینان وارثان وعده‌های ... برای ابد به ارث می‌برند: جایگاه مؤمنان در بهشت

به راستی که مؤمنان پیروز و رستگارند. همانان که در نمازشان خاشع و فروتن‌اند. و آنان که از بیهوده‌کاری روی گردانند. و آنان که انفاق مال انجام می‌دهند. و آنان که پاکدامنی می‌ورزند و فقط از همسران خود بهره می‌گیرند. و آنان که امانت‌دارند و بر سر پیمانانشان استوارند. و آنان که از نمازهای خود محافظت می‌کنند. اینان وارث وعده‌های زیبای خداوند هستند و «فردوس» را که یکی از بالاترین مراحل بهشت است، برای ابد به ارث می‌برند.

نشانه‌های ایمان و اثرات آن در عاقبت کار انسان

- ۱- به راستی که مؤمنان پیروز و رستگارند: خداوند در ابتدای سوره مؤمنون، رستگاری و فلاح را عاقبت مؤمنان دانسته است.
- ۲- همانان که در نمازشان خاشع و فروتن‌اند و...: طبق این آیات، برخی از ویژگی‌های مؤمنان عبارت‌اند از: (۱) فروتنی در نماز، (۲) دوری از انجام کارهای لغو و بیهوده، (۳) انفاق مال و ثروت، (۴) پاکدامنی و بهره‌بردن از لذت جنسی فقط در چارچوب ازدواج، (۵) امانت‌داری، (۶) وفای به عهد و پیمان، (۷) محافظت از نماز. همه این ویژگی‌ها ثمره بهره‌مندی از ایمان است.
- ۳- اینان وارث وعده‌های ... برای ابد به ارث می‌برند: پس از بیان ویژگی‌های مؤمنان، خداوند به تبیین جایگاه آنان در بهشت می‌پردازد. «فردوس» از بالاترین مراتب بهشت بوده و جایگاه همیشگی اهل ایمان است.
- ۴- نکته ترکیبی (۱): (درس ۸ - دهم) بالاترین نعمت بهشت: مقام خشنودی خداست و طبق این آیه «فردوس» بالاترین مرحله بهشت است که به مؤمنان می‌رسد.
- خداوند در آیات ۳۲ تا ۳۵ سوره معارج نیز ویژگی‌های اهل بهشت در دنیا را چنین بیان نموده است: «و آنها که امانت‌ها و عهد خود را رعایت می‌کنند و آنها که به راستی ادای شهادت کنند و آنها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در باغ‌های بهشتی گرامی داشته می‌شوند». طبق این آیات، اهل ایمان نیز در باغ‌های بهشتی در آخرت مورد تکریم واقع می‌شوند.
- ۵- نکته ترکیبی (۲): (درس ۱۳ - یازدهم) آیه ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾ نیز وعده خداوند به مؤمنان صالح را بیان می‌کند.

بررسی یک مسئله

سؤال با توجه به مطالب قبل، ممکن است این سؤال به ذهن انسان خطور کند که پس چرا برخی مؤمنین گناه می‌کنند؟

پاسخ به این سؤال نیازمند تأمل و دقت است. از همین جهت، آن را در چند بند پاسخ می‌دهیم:

۱ ادعای ایمان و ظاهرسازی به معنای ایمان داشتن نیست.

باید توجه داشته باشیم ایمان به خدا با این که کسی ادعای ایمان بکند، متفاوت است؛ ایمان به خدا یک امر قلبی است. ممکن است کسی به زبان بگوید خدا و دستورات او را قبول دارم، اما هنوز اعتقاد به خدا وارد قلبش نشده باشد. چنین کسی معمولاً از دستور خدا سرپیچی می‌کند و مرتکب گناه می‌شود.

۲ درجه ایمان افراد متفاوت است.

حتی افرادی که به خداوند ایمان دارند، از لحاظ درجات ایمان متفاوت‌اند؛ به عبارت دیگر، ایمان انسان‌ها شدت و ضعف دارد. ایمان یکی ضعیف است و ایمان دیگری قوی و ایمان فرد دیگر قوی‌تر. میزان دوری مؤمن از گناه با درجه ایمان و دل بستگی وی به خداوند ارتباط دارد. هر قدر ایمان قوی‌تر باشد، دوری وی از گناه نیز بیشتر است. با این میزان می‌توانیم درجه ایمان افراد پیرامون خود را بسنجیم: آنان که بیشتر از گناه دوری می‌کنند، ایمانشان قوی‌تر است.

انسانی که ایمان ضعیفی دارد، اگر ایمان خود را تقویت نکند و به گناه آلوده شود، به تدریج به گناه عادت می‌کند و به جایی می‌رسد که همین ایمان ضعیف را هم از دست می‌دهد و همه حقایق، حتی خدا را انکار می‌کند. قرآن کریم می‌فرماید: ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ آسَأُوا السَّوْءَ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ﴾

اگر انسان هنگامی که اولین گناه را مرتکب می‌شود، شخصیت آلوده و وحشتناک فردای خود را ببیند، به شدت از آن بیزاری می‌جوید و دوری می‌کند، اما چون آن شخصیت آلوده به تدریج شکل می‌گیرد، در ابتدا تن به گناه می‌دهد و پس از آن که به گناه آلوده شد و خود را به آن عادت داد، آن تنفر اولیه را نیز فراموش می‌کند. «توجیه» گناه و «عادت» به آن، از پرتگاه‌های خطرناک سقوط در وادی ضلالت است.

۳- تجربه عملی نشان‌دهنده آن است که ایمان و ارتباط با خدا، مانع گناه است.

- هر یک از ما با تجربه‌هایی که در این زمینه داریم، می‌توانیم بررسی کنیم که آیا در مواقعی که ارتباط معنوی بهتری با خدا داریم و ایمانمان به خداوند قوی‌تر است، بیشتر گناه می‌کنیم یا در حالی که توجهی به خدا نداریم و از او غافلیم؟
- هم‌چنین دوستان و همکلاسی‌های ما نیز نمونه‌های خوبی برای بررسی این مسئله و رسیدن به پاسخ مناسب هستند. آیا دوستانی که واقعاً اهل نماز و روزه‌اند، بیشتر گناه می‌کنند یا دوستانی که کم‌تر به نماز و روزه خود توجه دارند؟

۱- توضیح

در پاسخ به سؤال «چرا اهل ایمان گناه می‌کنند؟» به سه نکته باید توجه کنیم:

- ایمان باید قلبی باشد نه زبانی.
- میزان ایمان افراد متفاوت است.
- همه تجربه کرده‌اند که ایمان حقیقی، انسان را از گناه دور می‌کند.

۲- رابطه علت و معلولی

ایمان قوی‌تر: علت و دوری بیشتر از گناه؛ نتیجه و معلول است. تقویت نکردن ایمان ضعیف: علت و انکار خدا؛ نتیجه و معلول است. شخصیت فردای خود را دیدن (توجه به عواقب گناه): علت و بی‌زاری از گناه؛ نتیجه و معلول است. گرفتار شدن و عادت به گناه: علت و فراموشی تنفر اولیه از گناه؛ نتیجه و معلول است.

۳- نکته ترکیبی (۱)

(درس ۳ - دوازدهم) آیه ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ...﴾ اشاره به کسانی دارد که فقط ادعای ایمان دارند و ایمان به قلبشان وارد نشده است و در برابر کوچک‌ترین گرفتاری و ابتلاء، از خدا رویگردان می‌شوند.

۴- نکته ترکیبی (۲)

(درس ۶ - دوازدهم) طبق آیه: ﴿أَحْسِبِ النَّاسَ أَن يَتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ هر کس ادعای ایمان کند، در معرض آزمایش قرار می‌گیرد. بنابراین افرادی که ظاهراً ایمان دارند، در برابر آزمایش‌های الهی، ضعف ایمان آن‌ها روشن شده و به سمت گناه می‌روند. هم‌چنین در حدیث: «أَمَّا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كِفَّةِ الْمِيزَانِ...» نیز به درجه و مراتب ایمان افراد اشاره شده که هر چه ایمان انسان بیشتر باشد، بیشتر در معرض امتحان الهی قرار می‌گیرد.

سوره روم، آیه ۱۰

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السَّوْءُ
سپس سرنوشت آنان که مرتکب گناه شدند چنین شد
آن کذبوا بآیات الله و كانوا بها يستهزئون
که نشانه‌های خدا را تکذیب کردند و آن نشانه‌ها را به باد تمسخر می‌گرفتند.

انکار و تکذیب نشانه‌های الهی، عاقبت افراد سست‌ایمان گناهکار

ثم كان عاقبة الذين اساءوا السوئاً:
افراد سست‌ایمان و گناهکار

ان كذبوا بآيات الله و كانوا بها يستهزئون:
عادت به گناه، علت از بین رفتن ایمان افراد
گناهکار و انکار همه نشانه‌های الهی

- ۱- **ثم كان عاقبة الذين اساءوا السوئاً:** این آیه در مورد افرادی است که ایمان ضعیفی دارند. اگر انسان، ایمان خود را تقویت نکند، به گناه آلوده می‌شود. سقوط انسان، مراحلی دارد که نخستین مرحله آن، گناه است.
- ۲- **ان كذبوا بآيات الله و كانوا بها يستهزئون:** انسانی که ایمان ضعیف دارد و آلوده گناه شده، به آن عادت می‌کند، تا جایی که همین ایمان ضعیف را هم از دست می‌دهد و همه حقایق حتی خدا را انکار می‌کند. به همین جهت، مرحله بعدی سقوط انسان، در این آیه، تکذیب و سپس استهزاء بیان شده است.
- تکذیب‌کنندگان و مسخره‌کنندگان، هیچ بهره‌ای از کارشان جز عذاب الهی ندارند.
- ۳- **رابطه علت و معلولی:** انجام گناه: علت و تکذیب و تمسخر آیات الهی: نتیجه و معلول است.
- ۴- **نکته ترکیبی (۱):** (درس ۵ - ۵-دهم) در آیه «وای در آن روز بر تکذیب‌کنندگان، همان‌ها که روز جزا را انکار می‌کنند. تنها کسی آن را انکار می‌کند که متجاوز و گناهکار است» انکار آیات الهی و گناهکاری انسان را از دلایل انکار معاد بیان کرده است.
- ۵- **نکته ترکیبی (۲):** (درس ۶ - دوازدهم) آیه ﴿الَّذِينَ كَذَّبُوا بآياتنا سنستدرجهم...﴾ به تکذیب‌کنندگان آیات الهی و هلاکت آن‌ها اشاره دارد و این افراد گرفتار سنت «املاء و استدراج» می‌شوند.

فکرگناه

- هر کس، چه مؤمن و چه کافر، فکرش را به سوی گناه ببرد و درباره صحنه‌های گناه فکر کند، گرفتار آن می‌گردد.

امام علی علیه السلام من كثر فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا. کسی که درباره معاصی زیاد فکر کند، گناهان او را به سوی خود می‌کشاند.

- گرچه فکر گناه، مانند انجام گناه نیست و مجازات گناه را ندارد، اما زمینه‌ساز رفتن به سوی گناه است.

امام صادق علیه السلام در این باره سخنی را از حضرت عیسی علیه السلام بیان می‌کنند که ایشان به حواریون خود فرمود:

«موسی بن عمران به شما دستور داد که زنا نکنید اما من به شما فرمان می‌دهم که حتی فکر زنا را نیز به خاطر نیاورید چه رسد به این که آن عمل را انجام دهید. زیرا هر کس که فکر آن را بکند مانند کسی است که در ساختمانی آتش روشن کند که در این صورت دود آتش، خانه را سیاه می‌کند، گرچه ظاهر خانه سالم است.»

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

چهار رفتار نسبت به گناه از خود گناه بدتر است:

- ۱- کوچک شمردن گناه (مثلاً وقتی نگاه هوس آلود به نامحرم می‌کنیم، یا با پوشش نامناسب در اجتماع حاضر می‌شویم برای راحتی وجدان بگوییم این که چیزی نیست، دیگران گناهان بزرگ‌تر از این را انجام می‌دهند).
- ۲- افتخار کردن به گناه (مثلاً بگوییم، وقتی که فلان شغل را داشتیم فلان رشوه را گرفتیم و هیچ کس نفهمید).
- ۳- شادمانی کردن بر گناه (مثلاً بعد از گناه خوشحالی کنیم و بگوییم چه کلاهی سر او گذاشتیم).
- ۴- اصرار بر گناه (بگوییم خوب کردم که رشوه گرفتیم، باز هم رشوه می‌گیرم).

زیرا همگی این اعمال نشان می‌دهد که انجام‌دهنده گناه نه تنها از عمل خود پشیمان نشده است، بلکه درصدد تکرار آن است و قبح گناه برایش اهمیتی ندارد.

۴- ارتباط مفهومی

سخن امام علی علیه السلام که فرمود: «من کثر فکرة فی المعاصی ...» با سخن امام صادق علیه السلام هم‌مفهوم است و هر دو بر لزوم ترک فکر گناه اشاره دارند.

۵- نکته ترکیبی

(درس ۹ - دوازدهم): آیه: ﴿و لا تقربوا الزّنی انه کان فاحشاً و ساء سیلاً﴾ با سخن حضرت عیسی علیه السلام به حواریون خود هم‌مفهوم است؛ زیرا در این آیه نیز می‌گوید حتی به زنا نزدیک هم نشوید؛ یعنی زمینه‌ها و فکر آن را هم از خود دور کنید، چه برسد که مرتکب آن شوید.

۱- پیام حدیث (۱)

امام علی علیه السلام زیاد فکر کردن به گناه را عامل جذب گناهان به سمت خود دانسته‌اند. «من کثر فکرة فی المعاصی»: علت و «دعته الیها»: نتیجه و معلول است.

۲- پیام حدیث (۲)

حضرت عیسی علیه السلام حواریون را از فکر کردن به گناه منع کرده و آن را مانند روشن کردن آتش در خانه می‌دانند که داخل خانه را سیاه می‌کند.

۳- پیام حدیث (۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله چهار عمل را از گناه بدتر دانسته‌اند:

- ۱) کوچک شمردن گناه
- ۲) افتخار کردن به گناه
- ۳) شادمانی کردن پس از گناه
- ۴) اصرار بر انجام گناه (تکرار گناه)

گناهان صغیره و کبیره

انواع گناهان

- در یک تقسیم‌بندی، گناهان به دو دسته **صغیره و کبیره** تقسیم می‌شوند.
- گناهان کبیره گناهی هستند که آثار سوء و زیان‌بار آن‌ها به مراتب از گناهان صغیره بیشتر است.
- تعداد گناهان کبیره در آیات و روایات به طور دقیق تعیین نشده، فقط می‌توان گفت که برخی از گناهان حتماً از جمله گناهان کبیره هستند.
- عادت و تکرار گناهان صغیره، زمینه‌ساز رفتن انسان به سمت گناهان کبیره است.

امام رضا علیه السلام گناهان کوچک راه‌هایی برای گناهان بزرگ‌اند و کسی که در [گناهان] اندک از خدا نترسد، در [گناهان] بسیار نیز نخواهد ترسید.

۱- کلیدواژه

گناهان صغیره: آثار زیان‌بار کم‌تری از گناهان کبیره دارند، اما در معارف اسلامی به طور دقیق مشخص نشده که چه گناهی صغیره‌اند. **گناهان کبیره:** آثار زیان‌بار زیادی در زندگی انسان دارند و انسان را سریع‌تر از سایر گناهان از مسیر سعادت دور می‌کنند. برخی گناهان مانند شرک، یأس از رحمت الهی و ... از گناهان کبیره‌اند، اما تعداد گناهان کبیره به طور دقیق مشخص نیست.

۲- رابطه علت و معلولی

از کلمه «زمینه‌ساز» می‌فهمیم که: عادت و تکرار گناهان صغیره: علت و رفتن انسان به سمت گناهان کبیره: نتیجه و معلول است.

۳- پیام حدیث

امام رضا علیه السلام انجام گناهان صغیره را زمینه‌ساز انجام گناهان کبیره دانسته‌اند؛ زیرا عدم تقوای الهی در گناهان صغیره، موجب عادت انسان به گناه و در نتیجه ارتکاب گناهان کبیره می‌شود.

کتمان گناه

اعلت حرمت کتمان گناه

در تعالیم دین توصیه شده است که اگر کسی به هر علتی گناهی را انجام داد، نباید گناهِش را برای دیگران بیان کند، زیرا با اظهار گناه، زشتی آن در نظر او و دیگران از بین می‌رود و انجام گناه امری عادی جلوه می‌کند.

اثرات اجتماعی ترویج گناه

- اگر در جامعه‌ای گناه، زشتی خود را از دست دهد، فساد در آن جامعه به سرعت گسترش می‌یابد. از این‌رو کسانی که در فضای مجازی یا در صحبت با دوستان خود، به راحتی گناهان خود را با دیگران در میان می‌گذارند گناه بزرگ دیگری را علاوه بر گناه قبلی، برای خود ثبت می‌کنند، زیرا باعث ترویج آن گناه می‌شوند.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ...﴾

۱- توضیح

بیان گناه برای دیگران حرام است، زیرا سبب از بین رفتن قبح و زشتی گناه و در نتیجه ترویج آن در جامعه می‌شود.

۲- رابطه علت و معلولی

با توجه به کلمه «زیرا» می‌فهمیم: بیان گناه: علت و از بین رفتن زشتی

آن در جامعه و عادی جلوه کردن و ترویج آن: نتیجه و معلول است. با توجه به کلمه «اگر» می‌فهمیم: از بین رفتن زشتی گناه: علت و گسترش سریع فساد در جامعه: نتیجه و معلول است.

نور، آیه ۱۹

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا
بی‌گمان، کسانی که دوست دارند کارهای بسیار زشت در میان مؤمنان شایع شود،
لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
در دنیا و آخرت عذابی دردناک دارند.

خرمت بیان و ترویج گناه

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا:
بیان گناه برای ترویج آن در جامعه

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: عذاب
دردناک، نتیجه ترویج گناه در جامعه

۱- إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا: این آیه پیرامون کسانی است که به گسترش فحشا و گناه در جامعه علاقه دارند. اینان با بیان گناهان خود، با افشاکردن گناهان دیگران و تشویق مؤمنان به گناه، جامعه را به فساد می‌کشانند.

۲- لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ: مروجان گناه هم در دنیا و هم در آخرت عذاب می‌شوند. خداوند به آنان وعده عذابی سخت و دردناک داده است.

آثار گناه

■ گناهان، آثار نامطلوبی بر زندگی دنیوی و اخروی ما دارند که به سه مورد آن اشاره می‌کنیم:

۱- قساوت قلب

- مفهوم قساوت: قساوت قلب حالتی است که قلب انسان نسبت به حق تسلیم نیست، تا آن‌جا که نصیحت هیچ نصیحت‌کننده در او اثر نمی‌کند.
- این حالت با تکرار گناه پیدا می‌شود؛ یعنی قلب با تکرار گناه، به تدریج چنان سخت می‌شود که دیگر انجام هیچ گناهی او را ناراحت نمی‌کند. قرآن کریم به گناهکاران خطاب می‌کند و با مثالی وضع آنان را توضیح می‌دهد:
- «سپس دل‌هایتان پس از آن سخت شد، همانند سنگ یا سخت‌تر از سنگ، زیرا که از بعضی سنگ‌ها جویباران می‌شکافد و از بعضی از آن‌ها آب بیرون می‌آید و برخی از آن‌ها از عظمت و خشیت خداوند فرو می‌افتد.»

امام باقر (ع) «هیچ چیز مانند گناه دل را فاسد نمی‌کند. همانا قلب آلوده به گناه می‌شود تا جایی که بر اثر استمرار، گناه بر آن چیره می‌شود و آن را زیر و رو می‌کند.»

۲- سلب توفیق

- وقتی انسان مرتکب گناه می‌شود، علاوه بر آثار مستقیم گناه، توفیقی نیز از او سلب و دری از خیر به روی او بسته می‌شود. همین محرومیت چه بسا سرچشمه محرومیت‌های بعدی می‌شود؛ مگر این‌که شخص پس از انجام گناه، قلباً پشیمان شود و با توبه به درگاه الهی بازگردد.

۳- از بین بردن آرامش خاطر

- گناه، بر وجدان انسان اثر می‌گذارد و شخص را از درون ناراحت می‌کند.

حضرت علی (ع) «گاهی، یک لحظه گناه، اندوه طولانی به دنبال دارد.»

- اگر گناهکار، در همین مرحله توبه کند، خود را از اندوه درونی نجات داده است. اما اگر گناه را تکرار کند، برای راحت کردن وجدان خود، پیوسته دست به توجیه می‌زند تا بالاخره بر وجدان خود چیره شود و گناه را به آسانی انجام دهد.

۲- کلیدواژه

قساوت قلب: حالتی که قلب انسان به گونه‌ای سنگ می‌شود که هیچ سخن حقی را نمی‌پذیرد و به جایی می‌رسد که هیچ نصیحتی را نمی‌پذیرد و هیچ گناهی او را ناراحت نمی‌کند.

۳- پیام حدیث (۱)

امام باقر (ع) گناه را فاسدکننده دل (روح) انسان دانسته و اگر گناه تکرار شود و استمرار یابد، بر قلب چیره شده و انسان را در جهت رذایل

۱- توضیح

در این قسمت به سه اثر سوء گناهان اشاره کردیم که عبارت‌اند:

- ۱) قساوت قلب که در اثر تکرار گناه است.
- ۲) سلب توفیق، مگر آن‌که توبه کند.
- ۳) از بین بردن آرامش خاطر که تکرار گناه منجر به توجیه گناه و سرانجام ارتکاب گناه به آسانی است.

بعضی از آن‌ها آب بیرون می‌آید و برخی از آن‌ها از عظمت و خشیت خداوند فرو می‌افتد.» با حدیث امام باقر (ع) : «هیچ چیز مانند گناه دل را فاسد نمی‌کند.» ارتباط مفهومی دارد و هر دو به «قساوت قلب» از آثار گناه اشاره دارند.

۶- نکته ترکیبی

(درس ۶ - دوازدهم): سلب توفیق که از آثار گناه است، همان محرومیت از سنت «توفیق الهی» است.

و بدی‌ها متحول می‌کند و این همان گرفتاری به قساوت قلب است.
۴- پیام حدیث (۲)

امام علی (ع) گناه را از بین برنده آرامش انسان و به وجود آورنده حزن و اندوه طولانی برای او دانسته‌اند.

۵- ارتباط مفهومی

آیه «سپس دل‌هایتان پس از آن سخت شد، همانند سنگ و یا سخت‌تر از سنگ. زیرا که از بعضی سنگ‌ها جویباران می‌شکافد و از

سوره بقره، آیه ۷۴

سپس دل‌هایتان پس از آن سخت شد، همانند سنگ یا سخت‌تر از سنگ؛ زیرا که از بعضی سنگ‌ها جویباران می‌شکافد و از بعضی از آن‌ها آب بیرون می‌آید و برخی از آن‌ها از عظمت و خشیت خداوند فرو می‌افتد.

گرفتاری به قساوت قلب از آثار گناه

پس دل‌هایتان پس از آن سخت شد ...
قساوت قلب در گناهکاران

زیرا که از بعضی سنگ‌ها جویباران می‌شکافد:
دل گناهکاران سخت‌تر از سنگ‌ها

- ۱- سپس دل‌هایتان پس از آن سخت شد ...: قساوت و سنگدلی، حالتی است که قلب پس از تکرار گناه به آن دچار می‌شود. این‌جا خداوند با تشبیه دل گناهکاران به سنگ، بیان می‌کند که به تدریج چنان سخت می‌شود که دیگر انجام هیچ گناهی ناراحتشان نمی‌کند.
- ۲- زیرا که از بعضی سنگ‌ها جویباران می‌شکافد ...: جمادات نیز مرحله‌ای از شعور را دارند و در برابر عظمت خداوند، خاشع‌اند، حال آن‌که دل انسان گناهکار از آن هم سخت‌تر می‌شود.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

تألیفی

۲۶۴۴- نقش عوامل تحریک‌کننده انسان به گناه چیست و نقش اصلی در ارتکاب انسان به گناهان را چه چیزی ایفا می‌کند؟

- (۱) وسوسه و تحریک - شیطان (۲) ترغیب و اجبار - شیطان (۳) ترغیب و اجبار - خود انسان (۴) وسوسه و تحریک - خود انسان

۲۶۴۵- سیاق کدام آیه «بشارت‌دادن» است و این بشارت، نشانه چه حقیقتی است؟

- (۱) ﴿قَدْ خَابَ مِنْ دَسَاهَا﴾ - ﴿أَنَا هِدْيَانَا السَّبِيلَ أَمَا شَاكِرًا وَأَمَا كَفُورًا﴾ (۲) ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَاها﴾ - ﴿أَنَا هِدْيَانَا السَّبِيلَ أَمَا شَاكِرًا وَأَمَا كَفُورًا﴾
(۳) ﴿قَدْ خَابَ مِنْ دَسَاهَا﴾ - ﴿كَلَّا نَمْدُ هَوْلًا وَ هَوْلًا مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ﴾ (۴) ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَاها﴾ - ﴿كَلَّا نَمْدُ هَوْلًا وَ هَوْلًا مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ﴾

۲۶۴۶- چه چیزی در حیات مادی انسان، عرصه را بر گرایش او به خیر و نیکی تنگ می‌کند؟

- (۱) برقرار نکردن تعادل میان امیال و غرایز (۲) بهره‌برداری ناصحیح از قدرت اختیار
(۳) حریص شدن نسبت به منع‌های الهی (۴) قرار گرفتن در شرایط خوب و استغنای مادی

۲۶۴۷- شرمندگی انسان با ایمان و توبه او پس از گناه برخاسته از چیست؟

- (۱) علم او به نظارت خداوند بر اعمالش و بهره‌مندی از حیا (۲) مشخص بودن تکلیف و وظایفش در ارتباط با خودش و دیگران
(۳) توجه به روز حساب و برخورد شدید خدا با گناهکاران (۴) اعتقاد به اختیار و نقش خود در ارتکاب به گناهان

۲۶۴۸- آیه ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ إِسَاءُوا السَّوَاىَ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ﴾ توصیف حال چه کسانی است؟

- (۱) آنان که هیچ پشتوانه‌ای برای دوری از گناه و حرکت به سوی خیر نداشته و ندارند.
(۲) کسانی که برای ترویج فحشا در جامعه، به بیان گناهان خود با دیگران می‌پردازند.
(۳) کسانی که ایمان ضعیفی داشته و با گناه، همین ایمان ضعیفشان را از دست داده‌اند.
(۴) آنان که اهل ایمان را در دنیا به سخره گرفته و می‌خواهند آنان را نیز به انحراف بکشاند.

۲۶۴۹- کدام عبارت قرآنی مؤید مفهوم «هیچ انسانی به طور فطری به دنبال ظلم، خیانت، دروغ‌گویی، تجاوز به حقوق دیگران و سائری اموری که بد نامیده می‌شود، نیست.» است؟

- (۱) ﴿قَدْ خَابَ مِنْ دَسَاهَا﴾ (۲) ﴿فَالهِمَّهَا فَجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا﴾
(۳) ﴿تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ (۴) ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا﴾

۲۶۵۰- لازمه بی‌بازاری جستن از گناه پس از ارتکاب به آن برای مرتبه اول چیست؟

- (۱) کتمان گناه و نگاه‌داشتن آن بین خود و خدا (۲) فکر نکردن درباره آن و مشغول کردن خود به نیکی‌ها
(۳) پرهیز از توجیه گناه و عادت به آن عمل ناپسند (۴) دیدن شخصیت آلوده و وحشتناک فردای خود

- ۲۶۵۱- دو دسته از مردمانی که با تأکید بر مفهوم «انسان نسبت به آن چیزی که منعمش می‌کنند حریص تر می‌شود.» به دنبال خواسته‌های خود هستند، کیستند؟
- ۱) افرادی که منافع و تجارتشان در گسترش و افراط در تمایلات مادی است - افرادی که دچار افراط در یک میل شده‌اند.
 - ۲) افرادی که منافع و تجارتشان در گسترش و افراط در تمایلات مادی است - کسانی که دچار قساوت قلب شده‌اند.
 - ۳) افرادی که نقش اصلی را در انجام گناه، عوامل محرک بیرونی می‌دانند - کسانی که دچار قساوت قلب شده‌اند.
 - ۴) افرادی که نقش اصلی را در انجام گناه، عوامل محرک بیرونی می‌دانند - افرادی که دچار افراط در یک میل شده‌اند.

۲۶۵۲- مسیر حرکت به سمت رشد و کمال چگونه است و با انجام کدام مورد امکان‌پذیر می‌شود؟

- ۱) نخست با تعیین هدف و در مرحله بعد، برنامه‌ریزی برای گام‌نهادن در مسیر سعادت - انجام واجبات و ترک محرمات
 - ۲) سرآغاز آن، اندیشه و تفکر و در گام بعد، حرکت برای کسب کمالات و مدارج معنوی - انجام واجبات و ترک محرمات
 - ۳) نخست با تعیین هدف و در مرحله بعد، برنامه‌ریزی برای گام‌نهادن در مسیر سعادت - مراقبت بر اعمال و محاسبه آن‌ها
 - ۴) سرآغاز آن، اندیشه و تفکر و در گام بعد، حرکت برای کسب کمالات و مدارج معنوی - مراقبت بر اعمال و محاسبه آن‌ها
- ۲۶۵۳- بیت «رسد آدمی به جایی که به‌جز خدا نبیند / بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت» بیانگر چه مفهومی است؟

- ۱) انسان می‌تواند در وهم خود همه‌چیز را متصور شود حتی چیزهای نامحدود و نشدنی.
- ۲) انسان نمی‌تواند براساس وهم و گمان تصمیم بگیرد؛ حتماً باید به قطعیت و یقین برسد.
- ۳) بهره‌برداری درست از سرمایه الهی اختیار، انسان را به قله‌های سعادت می‌رساند.
- ۴) خداوند به انسان کرامت عطا کرده و او را بر همه آفریده‌های خود برتری داده است.

۲۶۵۴- کدام یک از عبارات زیر در پاسخ به سؤال «چرا انسان نسبت به آن چیزی که منعمش کنند، حریص تر می‌شود؟» است؟

- ۱) ﴿فَالْهَمُّهَا فَجُورُهَا وَ تَقْوَاهَا﴾
- ۲) ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ أَنْ تَشِيْعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾
- ۳) ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْءِ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ﴾
- ۴) ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهْوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا﴾

۲۶۵۵- کدام گزینه بیانگر نقش عوامل محرک انسان در گمراهی اوست؟

- ۱) «پروردگارا شقاوت بر ما چیره شد و ما مردمی گمراه بودیم»
- ۲) «شیطان، بزرگان و سرورانمان سبب گمراهی ما شدند»
- ۳) «من فقط شما را فرا خواندم و شما نیز این دعوت مرا پذیرفتید»
- ۴) «ما به دنیا بازگردانید، باشد که عمل صالح انجام دهم آن چه را در گذشته ترک کرده‌ام»

۲۶۵۶- این موضوع که «خدای حکیم امیال گوناگونی را در انسان قرار داده تا انسان حیات مادی و معنوی خود را سامان دهد اما باید میان این امیال تعادل برقرار شود.» در پاسخ به کدام سؤال مطرح می‌شود؟

- ۱) نقش عوامل تحریک‌کننده بیرونی در ارتکاب انسان به گناه چیست؟
- ۲) رفتار، گفتار و کردار انسان چه نقشی در ساختن شخصیت او دارند؟
- ۳) چگونه قدرت اختیار می‌تواند انسان را در راستای رسیدن به رستگاری یاری کند؟
- ۴) چرا بسیاری از انسان‌ها به سوی گناه می‌روند و مرتکب گناه می‌شوند؟

۲۶۵۷- پشتوانه محکم انسان در گذر از موقعیت‌ها و شرایطی که امکان گناه فراهم است، چیست؟

- ۱) گرایش فطری به خیر و نیکی
- ۲) قدرت اختیار و توانایی انتخاب
- ۳) ایمان به خداوند
- ۴) راهنمایان الهی

۲۶۵۸- وجود امیال و غرایز گوناگون در انسان نشأت‌گرفته از کدام صفت الهی است و وظیفه انسان در برابر این امیال و غرایز چیست؟

- ۱) حکمت - سامان‌بخشیدن به نفس خویش
- ۲) رحمت - سامان‌بخشیدن به نفس خویش
- ۳) رحمت - برقراری تعادل میان امیال و غرایز
- ۴) حکمت - برقراری تعادل میان امیال و غرایز

۲۶۵۹- پس از بیان گرایش انسان به نیکی در آیه ﴿فَالْهَمُّهَا فَجُورُهَا وَ تَقْوَاهَا﴾ خداوند چه حقیقتی را بیان می‌کند؟

- ۱) ﴿وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا﴾
- ۲) ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرْنَا وَ إِنَّمَا كَفَرْنَا﴾
- ۳) ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾
- ۴) ﴿فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾

۲۶۶۰- در آیه ۱۱ سوره مؤمنون یکی از بالاترین مراتب بهشت چه نامیده شده و مؤمنان با چه صفتی توصیف شده‌اند؟

- ۱) فردوس - وارث وعده‌های زیبای خداوند
- ۲) جنة - وارث وعده‌های زیبای خداوند
- ۳) فردوس - بازگشت‌کنندگان به سوی خداوند
- ۴) جنة - بازگشت‌کنندگان به سوی خداوند

۲۶۶۱- فراموش کردن تنفر اولیه از گناه معلول چیست و پرتگاه‌های خطرناک سقوط در وادی ضلالت کدام‌اند؟

- ۱) گرفتاری در ورطه گناه و عادت به آن - عادت به گناه و فکرکردن به آن
- ۲) گرفتاری در ورطه گناه و عادت به آن - توجیه گناه و عادت به آن
- ۳) بستن چشم خود به روی شخصیت وحشتناک خویش - توجیه گناه و عادت به آن
- ۴) بستن چشم خود به روی شخصیت وحشتناک خویش - عادت به گناه و فکرکردن به آن

۲۶۶۲- انسان قسی‌القلب چه ویژگی‌ای دارد و به چه دلیل این‌گونه شده است؟

- ۱) قلبش در برابر سخن حق تسلیم نیست - توجیه گناه
- ۲) توانایی تشخیص خوب و بد را ندارد - توجیه گناه
- ۳) توانایی تشخیص خوب و بد را ندارد - تکرار گناه
- ۴) قلبش در برابر سخن حق تسلیم نیست - تکرار گناه

۲۶۶۳- بنا بر آیه ۱۰ سورة روم، تکذیب آیات و نشانه‌های خدا از نتایج سوء چیست؟

- (۱) ﴿اساءوا السّوای﴾ (۲) ﴿میلاً عظیماً﴾ (۳) ﴿کثر فکرة فی المعاصی﴾ (۴) ﴿کانوا بها یستهزئون﴾

۲۶۶۴- خداوند متعال در مورد کدام موضوع می‌فرماید: ﴿و یریدیم الیه صراطاً مستقیماً﴾ و علاوه بر آن، چه ثمره‌ای بیان شده است؟

- (۱) ﴿فامّا الذّین آمنوا بالله و اعتصموا به﴾ - ورود زود هنگام به فضل و رحمت الهی
 (۲) ﴿من آمن بالله و الیوم الآخر و عمل صالحاً﴾ - برخورداری از اجر و پاداش محفوظ الهی
 (۳) ﴿فامّا الذّین آمنوا بالله و اعتصموا به﴾ - برخورداری از اجر و پاداش محفوظ الهی
 (۴) ﴿من آمن بالله و الیوم الآخر و عمل صالحاً﴾ - ورود زود هنگام به فضل و رحمت الهی

۲۶۶۵- آیا احکام و قوانین اسلام سبب حریص تر شدن انسان به آن چه از آن منع شده، می‌شود؟

- (۱) خیر، زیرا درک فواید این احکام برای هر انسانی میسر است.
 (۲) خیر، زیرا انسان‌ها به نیازمندی خود به قوانین الهی پی برده‌اند.
 (۳) خیر، زیرا قوانین اسلام توصیه به استفاده معتدل از میل می‌کند، نه منع کامل.
 (۴) خیر، زیرا انسان‌ها به علم ناقص خود در امور و حکمت خداوند اذعان دارند.

۲۶۶۶- روشن بودن تکلیف انسان با خودش و دیگران برخاسته از چیست؟

- (۱) گرایش انسان به خیر و نیکی و راهنمایی‌های خداوند و مشخص بودن احکام الهی
 (۲) بهره‌مندی از ایمان و راهنمایی‌های خداوند و مشخص بودن احکام الهی
 (۳) بهره‌مندی از ایمان و بهره‌مندی انسان از قدرت اختیار برای تصمیم‌گیری
 (۴) گرایش انسان به خیر و نیکی و بهره‌مندی انسان از قدرت اختیار برای تصمیم‌گیری

۲۶۶۷- خوف از خدا در انجام گناهان کبیره با توجه به سخن امام رضا (ع) مشروط به چیست؟

- (۱) جلوگیری از عادت به گناهان صغیره
 (۲) ترس از خدا در انجام گناهان کوچک
 (۳) توجه نکردن گناهان صغیره
 (۴) کتمان گناهان صغیره و کبیره

۲۶۶۸- از دو آیه ۹ و ۱۰ سورة مبارکه شمس ﴿قد افلح من زکّاه﴾ و ﴿قد خاب من دسّاه﴾ چه مفهومی دریافت می‌شود؟

- (۱) خداوند سرمایه‌های مادی و معنوی بسیاری به انسان عطا کرده است.
 (۲) انسان حتی در رسیدن به فلاح نیز نیازمند راهنمایی و هدایت خداوند است.
 (۳) نفس اماره مانع درونی رسیدن انسان به سعادت است که نفس لوامه در مقابل آن می‌باشد.
 (۴) این حقیقتی انکارناشدنی است که هر انسانی مسئول اعمال خودش است.

۲۶۶۹- تشبیه حضرت عیسی (ع) برای حواریون «مانند کسی است که در ساختمانی آتش روشن کند که در این صورت دود آتش، خانه را سیاه می‌کند گرچه

ظاهر خانه سالم است.» با کدام عبارت قرابت مفهومی دارد؟

- (۱) «من کثر فکرة فی المعاصی دعته الیها»
 (۲) «یرید الذّین یتبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً»
 (۳) «انّ الذّین یحتون ان تشیع الفاحشة فی الذّین آمنوا لهم عذاب الیم»
 (۴) «ثمّ کان عاقبة الذّین اساءوا السّوای ان کذبوا بآیات الله»

۲۶۷۰- علت حرمت بیان گناهان خود و لزوم کتمان آن‌ها این است که

- (۱) زشتی گناه در جامعه از بین می‌رود و فساد گسترش می‌یابد.
 (۲) تنفر اولیه از گناه به زودی فراموش می‌شود و انجام گناه عادی می‌شود.
 (۳) انسان دچار عادت به گناه شده و در پرتگاه ضلالت سقوط می‌کند.
 (۴) افراد نسبت به اصل دین و کارآمدی آن در جامعه بدبین می‌شوند.

۲۶۷۱- سامان‌دهی به حیات مادی و معنوی و تکامل بخشی آن منوط به بهره‌مندی از چیست؟

- (۱) توانایی انسان در انتخاب راه درست زندگی
 (۲) امیال و غرایز و گرایش‌های گوناگون
 (۳) اندیشیدن در چرایی خلقت انسان
 (۴) گرایش و جهت‌گیری انسان به خیر و نیکی

۲۶۷۲- آیات شریفه ﴿قد افلح من زکّاه﴾ و ﴿قد خاب من دسّاه﴾ به ترتیب متشکل از چیست؟

- (۱) نفی و اثبات (۲) انذار و بشارت (۳) بشارت و انذار (۴) اثبات و نفی

۲۶۷۳- در کدام آیه به کسانی اشاره شده که دارای پشتوانه محکم برای دوری از گناه‌اند؟

- (۱) «هر یک از اینان و آنان (خواهان آخرت و دنیا) را مدد می‌رسانیم.»
 (۲) «برای کسانی که نیکوکاری پیشه کردند، پاداشی نیک و چیزی فزون‌تر است.»
 (۳) «به راستی که مؤمنان پیروز و رستگارند، همانان که در نماز خاشع و فروتن‌اند.»
 (۴) «و کسانی که در راه ما جهاد کنند، حتماً آنان را به راه‌های خود هدایت می‌کنیم.»

۲۶۷۴- وجوب کتمان گناه از دقت در کدام آیه شریفه مستفاد می‌گردد؟

- (۱) ﴿فامّا الذّین آمنوا بالله و اعتصموا به فسیدخلم فی رحمة منه و فضل﴾ (۲) ﴿انّ الذّین یحتون ان تشیع الفاحشة فی الذّین آمنوا لهم عذاب الیم﴾
 (۳) ﴿ثمّ کان عاقبة الذّین اساءوا السّوای ان کذبوا بآیات الله﴾ (۴) ﴿یرید الذّین یتبعون الشّهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً﴾

۲۶۷۵- ادعای مسلمانی داشتن در عین ارتکاب به گناه زایدی فراموشی کدام اصل است؟

- (۱) ایمان امری قلبی است.
 (۲) فطرت انسان از بدی‌ها بیزار است.
 (۳) انجام گناه سبب دوری از خدا می‌شود.
 (۴) انسان با اختیارش می‌تواند سعادت‌مند یا شقی شود.

۲۶۷۶- در آیه ۱۰ سورة روم، عاقبت کسانی که ایمان ضعیف خود را تقویت نکرده و مرتکب گناه شدند، چگونه توصیف شده است؟

- (۱) ﴿فسیدخلم فی رحمة منه﴾ (۲) ﴿کذبوا بآیات الله و کانوا بها یستهزئون﴾
 (۳) ﴿لهم عذاب الیم فی الدّنیاء و الآخرة...﴾ (۴) ﴿یاأکلون فی بطونهم ناراً و سیصلون سعیراً﴾

۲۶۷۷- بر مبنای روایات، دوری کردن هر چه بیشتر از گناه نشانه چیست؟

- (۱) پذیرفته شدن نماز - ایمان قوی (۲) پذیرفته شدن روزه - ایمان قوی (۳) پذیرفته شدن نماز - فطرت پاک (۴) پذیرفته شدن روزه - فطرت پاک
- ۲۶۷۸- سلب توفیق از آثار گناه به چه معناست و سخن حضرت علی علیه السلام: «گاهی یک لحظه گناه، اندوه و حزن طولانی به دنبال دارد.» بیانگر چه مفهومی است؟
- (۱) ناراحت نشدن گناهکار از انجام مجدد گناه - تسلیم ناپذیری انسان در برابر حق با گناه
(۲) ناراحت نشدن گناهکار از انجام مجدد گناه - از بین رفتن آرامش خاطر انسان با گناه
(۳) بسته شدن دری از خیر به روی گناهکار - از بین رفتن آرامش خاطر انسان با گناه
(۴) بسته شدن دری از خیر به روی گناهکار - تسلیم ناپذیری انسان در برابر حق با گناه
- ۲۶۷۹- با توجه به وجود قدرت اختیار در انسان، علت این که این سؤال برای انسان پیش می آید که «پس چرا بسیاری از انسان ها به سوی گناه می روند و مرتکب گناه می شوند؟» چیست؟

- (۱) گرایش فطری انسان به اموری که عمل صالح و اخلاق نیکو محسوب می شوند.
(۲) وجود غرایز حیوانی در انسان و نیاز اساسی او به برطرف کردن این غرایز
(۳) وجود عوامل تحریک کننده به گناه مانند شیطان، شرایط فرهنگی و اجتماعی و ...
(۴) علم انسان به حکمت خداوند و خلقت هدفمند او و هدایت انسان برای رسیدن به هدفش

۲۶۸۰- چهار رفتاری که رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن ها را بدتر از انجام خود گناه دانسته اند، چیست؟

- (۱) شادمانی کردن - اصرار بر گناه - تمسخر آیات الهی - کوچک شمردن گناه
(۲) اصرار بر گناه - کوچک شمردن گناه - تمسخر آیات الهی - توجیه گناه
(۳) افتخارکردن به گناه - کوچک شمردن گناه - شادمانی کردن - توجیه گناه
(۴) افتخارکردن به گناه - اصرار بر گناه - اصرار بر گناه - شادمانی کردن - کوچک شمردن گناه

۲۶۸۱- صحت عبارت «شیطان، شرایط فرهنگی و اجتماعی و ... عامل اصلی گناهکاری انسان است.» را کدام آیه قرآن رد می کند؟

- (۱) ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾
(۲) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾
(۳) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفِرْعَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾
(۴) ﴿قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾

۲۶۸۲- دستور حضرت موسی و عیسی صلی الله علیه و آله پیرامون عمل قبیح زنا دربردارنده چه مفهومی است؟

- (۱) هر چه دوری از گناهان بیشتر باشد، ایمان شخص قوی تر است.
(۲) هر کس فکرش را به سوی گناه ببرد، به آن گرفتار می گردد.
(۳) توجیه گناه و عادت به آن از پرتگاه های سقوط در ضلالت است.
(۴) کوچک شمردن برخی گناهان عامل انجام گناهان بزرگ تر است.

۲۶۸۳- چیره شدن گناه بر دل از منظر امام باقر علیه السلام نتیجه چیست و کدام آیه قرآن مفهومی مشابه را بیان می کند؟

- (۱) فراموش کردن تنفر اولیه از گناه - سپس سرنوشت آنان که مرتکب گناه شدند چنین شد که نشانه های الهی را تکذیب کردند.
(۲) استمرار در انجام گناه - سپس سرنوشت آنان که مرتکب گناه شدند چنین شد که نشانه های الهی را تکذیب کردند.
(۳) استمرار در انجام گناه - سپس دل های آنان پس از آن سخت شد، همانند سنگ یا سخت تر از سنگ
(۴) فراموش کردن تنفر اولیه از گناه - سپس دل های آنان پس از آن سخت شد، همانند سنگ یا سخت تر از سنگ

۲۶۸۴- حرمت بیان گناه خود و دیگران به ترتیب از دقت در کدام عبارات دریافت می گردد؟

- (۱) ﴿أَنْ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ...﴾ - ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهْوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾
(۲) ﴿أَنْ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ...﴾ - ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ إِسَاءُوا السَّوَاءِ...﴾
(۳) ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهْوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ - ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ إِسَاءُوا السَّوَاءِ...﴾
(۴) ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهْوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ - ﴿أَنْ الَّذِينَ يَحْتَبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ...﴾

۲۶۸۵- میزان دوری انسان مؤمن از گناه با چه چیزی ارتباط دارد؟

- (۱) درجه ایمان و دل بستگی او به خدا
(۲) تجربه های پیشین او در دوری از گناه
(۳) موقعیت ها و شرایط فراهم شده برای وی
(۴) توانایی وی به برقراری تعادل میان غرایزش

سوالات ارتباطی

۲۶۸۶- هر یک از عبارات زیر، به ترتیب پاداش کدام یک از اعمال است؟

- ﴿فَسِيدْخَلْهَمْ فِي رَحْمَةِ مَنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا﴾
- ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾
- ﴿لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾

(ترکیبی)

- (۱) توبه، ایمان و عمل صالح - تقوا و خشنودی خدا - پذیرش دعوت خدا و رسول
(۲) ایمان به خدا و تمسک به او - ایمان و عمل صالح - ایمان و تقوا
(۳) توبه، ایمان و عمل صالح - ایمان و عمل صالح - ایمان و تقوا
(۴) ایمان به خدا و تمسک به او - تقوا و خشنودی خدا - پذیرش دعوت خدا و رسول

(ترکیبی)

۲۶۸۷- با توجه به آیه ۱۷۵ سوره مبارکه نساء به سوالات زیر پاسخ دهید.

الف) این آیه بیانگر کدام یک از اقسام توحید است؟

ب) این آیه بیانگر کدام یک از سنت های الهی است؟

پ) بنا بر این آیه شرط بهره مندی از هدایت خاص الهی چیست؟

- (۱) توحید در ولایت - سنت امداد عام الهی - ﴿الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ﴾
(۲) توحید در ولایت - سنت توفیق الهی - ﴿فَسِيدْخَلْهَمْ فِي رَحْمَةِ مَنْهُ وَفَضْلٍ﴾
(۳) توحید در ربوبیت - سنت امداد عام الهی - ﴿فَسِيدْخَلْهَمْ فِي رَحْمَةِ مَنْهُ وَفَضْلٍ﴾
(۴) توحید در ربوبیت - سنت توفیق الهی - ﴿الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ﴾

(ترکیبی)

۲۶۸۸- چه تعداد از مفاهیم زیر با بیت «رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند/ بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت» مرتبط می‌باشد؟

(الف) ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدَّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

(ب) ﴿ثُمَّ الْيُنَا تَرْجِعُونَ﴾

(پ) ﴿لَا يَدْرِكُهُ الْإِبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْإِبْصَارَ﴾

(ت) «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبله و بعده و معه»

(ث) به هر جا بنگرم کوه و در و دشت

نشان از قامت رعنا تو بینم

۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

(ترکیبی)

۲۶۸۹- مفهوم مرتبط با کدام آیه به درستی بیان شده است؟

(۱) ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ ← نحوه صحیح برخورد با غرایز و تمایلات مادی

(۲) ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ...﴾ ← امکان وجود گناهکاران مؤمن در جامعه

(۳) ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِتَهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ ← بهره‌بردن مادی از گناهکاری و حریص ترشدن مردم به گناه

(۴) ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ← قساوت قلب از آثار نامطلوب گناه بر زندگی دنیوی

۲۶۹۰- همه موارد زیر به جهات مختلف به اثرگذاری ایمان در دوری از گناه اشاره دارند؛ به جز

(۱) از خداوند حیا دارد و چون می‌داند که او ناظر بر اعمالش است، حیا می‌کند، در مقابل خدا مرتکب گناه شود.

(۲) به هدفمندی آفرینش و وجود روز قیامت برای حساب و کتاب اعمال اعتقاد دارد و در دنیا سعی می‌کند از گناه دور شود.

(۳) فطرت خداجوی خود را تقویت کرده و می‌داند هر انسانی به طور فطری خواستار کمال زیبایی‌ها و خوبی‌هاست و از بدی‌ها و زشتی‌ها بیزار است.

(۴) زندگی او به دور از سرگردانی است و مطابق اعمالی که خداوند برای او در قالب محرمات و واجبات معین کرده رفتار می‌کند و به سوی سعادت پیش می‌رود.

۲۶۹۱- سخن حضرت عیسی (علیه السلام) به حواریون خود در رابطه با عمل زشت و ناپسند «رابطه جنسی در خارج از چارچوب شرع» به ترتیب با کدام حدیث و آیه

(ترکیبی)

قرآن کریم تطابق مفهومی دارد؟

(۱) «فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ» - ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ﴾

(۲) «فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ» - ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِتَهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾

(۳) «مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا» - ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِتَهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾

(۴) «مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا» - ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ﴾

کنکور

(قارچ از کشور ۹۹)

۲۶۹۲- خداوند چه کسانی را به سوی خود و به راه راست هدایت می‌کند؟

(۱) ﴿أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا﴾

(۲) ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ اعْتَصَمُوا بِهِ﴾

(۳) ﴿أَمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحًا﴾

(۴) ﴿أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ﴾

(قارچ از کشور انسانی ۹۹)

۲۶۹۳- کدام آیه شریفه، گویای مطلب زیر است؟

«خدا می‌خواهد از شما درگذرد، اما برخی افراد منافع و تجارتشان در گسترش و افراط در تمایلات مادی است.»

(۱) ﴿وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَ لَعِبٌ﴾

(۲) ﴿يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾

(۳) ﴿ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ﴾

(۴) ﴿ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ هُمْ يُحْسِنُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا﴾

(انسانی ۹۹)

۲۶۹۴- چه کسانی مشمول «إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا» می‌شوند و نتیجه آن چه خواهد بود؟

(۱) اصرارکننده گناه - دچار قساوت قلب می‌شوند.

(۲) اظهارکننده گناه - دچار قساوت قلب می‌شوند.

(۳) اصرارکننده گناه - در دنیا و آخرت عذابی دردناک دارند.

(۴) اظهارکننده گناه - در دنیا و آخرت عذابی دردناک دارند.

(قارچ از کشور ۹۸)

۲۶۹۵- در آیات قرآن کریم، پاداش ایمان به خدا و تمسک به او چگونه توصیف شده است؟

(۱) ﴿إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

(۲) ﴿لِيَبَدِّلَهُمْ مِنْ بَعْدِ خُوفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾

(۳) ﴿فَسَيَبْذِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَ فَضْلٍ وَ يَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا﴾

(۴) ﴿لَيْسَتْ خَلْفَتُهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيَمَكَّنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ﴾

۲۶۹۶- این سخن حضرت عیسی (علیه السلام) در گفت‌وگو با حواریون که فرمود: «کسی که در ساختمانی آتش روشن کند در این صورت دود آتش، خانه را سیاه

(قارچ از کشور انسانی ۹۸)

می‌کند، گرچه ظاهر خانه سالم است.» متناسب با کدام روایت شریف است؟

(۱) «ما أحب الله من غصاه»

(۲) «مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا»

(۳) «ذَوُو الْعُيُوبِ يُحِبُّونَ إِشَاعَةَ مَعَايِبِ النَّاسِ»

(۴) «إِنَّهُ لَيْسَ لِأَنْفُسِكُمْ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةُ فَلَا تَبِيعُوهَا إِلَّا بِهَا»

(هنر ۹۸)

۲۶۹۷- با توجه به آیه شریفه «... وَ يَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا...» خداوند چه کسانی را به سوی راه راست هدایت می‌کند؟

(۱) ﴿الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدَّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

(۲) ﴿الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ اعْتَصَمُوا بِهِ﴾

(۳) ﴿أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ﴾

(۴) ﴿مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا﴾